

УДК 821.161.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2023.34.20>Ксенія Радченко, асп.  
ORCID: 0009-0007-5004-2689  
e-mail: radche985@gmail.com

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна

## ОСОБЛИВОСТІ ЕТИЧНОГО ПРОЯВУ МОРАЛІ КИЯН ХІХ СТОЛІТТЯ (ЗА П'ЄСАМИ І. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО "НА КОЖУМ'ЯКАХ", "ГОЛОДНОМУ Й ОПЕНЬКИ – М'ЯСО")

*Аналізується бінарна позиція народної та міщанської моралі, етичні особливості поведінки героїв-киян у ХІХ ст. на прикладі драматичних творів "На Кожум'яках" і "Голодному й опеньки – м'ясо" класика української літератури І. Нечуя-Левицького. Київські міські локуси в комедіях І. Нечуя-Левицького є засобом історичного, реалістично-побутового зображення пейзажу міста. П'єси поєднали тенденції до об'єктивності, локальності й конкретності – соціальної, етнографічної, географічної (місця Києва: Кожум'яки, Глибочиця, Поділ, Липки тощо) і моральної з прагненням автора до реалістичного опису різних сторін київського життя, зображення київського міського світу в рельєфно-пластичних образах драматургії, висміюючи зарозумілість, хитрість і честолюбство окремих представників київського соціуму. Досліджено спосіб, у який класик української прози через сценічні засоби передав атмосферу тогочасного Києва, показав звичаї, мораль та етику киян. Завдяки гумористичному опису деяких персонажів автор показав моральні недоліки в житті міста. Із реалістичною повнотою І. Нечуй-Левицький відтворив українські типи київських міщан, які мають забезпечене матеріальне становище порівняно із дрібними чиновниками, що, так само, нехтують заповідями моралі та намагаються за рахунок міщан влаштувати своє життя чи віддати борги, як Свирид Гострехостий. Як і представники "простого люду" – кияни без чинів і великих статків, міщани та дрібні чиновники міста не цураються простих народних прислів'їв, але амбітні й демонструють власну гордість. Ми інтерпретуємо дві п'єси І. Нечуя-Левицького, у яких через вчинки та репліки персонажів відображено грані моралі й етичні позиції різних представників київського міського соціуму: чиновників, міщан і простого люду в Києві. Ці два драматичні твори ще не досліджувалися в українському літературознавстві з позиції опису тогочасного життя міста.*

*Ключові слова: творчість І. Нечуя-Левицького, драматургія, літературознавство, мораль, соціальне буття людини, місто, міський текст, Київ, київський текст, кияни.*

**Вступ.** Драматичні твори І. Нечуя-Левицького позначені художньою виразністю зображених типажів киян: міщанства, дрібних чиновників, торговців і представників інших соціальних верств, прагненням сценічними засобами передати атмосферу Києва, показати етику, звичаї, наміри українців-киян і через гумор висміяти моральні недоліки деяких представників міського соціуму. Метою дослідження є аналіз бінарної позиції народної та міщанської моралі киян як етичного зрізу життя киян у драматургії І. Нечуя-Левицького. Предметом дослідження є особливості етичного прояву моралі киян ХІХ ст. у п'єсах І. Нечуя-Левицького "На Кожум'яках" і "Голодному опеньки – м'ясо". Об'єктом дослідження виступає двоїстість позицій народної й міщанської моралі киян. У такому формулюванні літературознавчі дослідження ще не відбувалися.

**Методологія дослідження.** У статті використано методи аналізу, синтезу, культурно-історичний, психологічний та інтертекстуальний.

Результати дослідження. Стаття інтерпретує п'єси І. Нечуя-Левицького "На Кожум'яках", "Голодному опеньки – м'ясо", де через вчинки та репліки персонажів відображені народна та міщанська грані моралі киян: життєдіяльність і дріб'язковість чиновників, міщан й інших представників соціальних верств Києва. Київські міські локуси комедій І. Нечуя-Левицького є засобами історичного й реалістично-побутового зображення життя міста. У п'єсах поєдналися тенденції до об'єктивності, локальності й конкретності – соціальної, етнографічної, географічної (місцини Києва: Кожум'яки, Глибочиця, Поділ, Липки тощо) і моральної із прагненням автора до реалістичного опису різних сторін київського життя, зображення народно-міщанського світу в рельєфно-пластичних образах драми, висміюючи пихатість, хитрість, честолюбство й зарозумілість окремих представників київського міського соціуму.

Український театр відіграв значну роль у розвитку національної свідомості України у ХІХ ст. Класик української літератури, І. Нечуй-Левицький, вважаючи за найважливіші прикмети українського театру сценічну правдивість і тісний зв'язок із народом, не оминув жанру

драматургії, поповнивши свій літературний доробок двома реалістичними п'єсами з київського міського побуту: комедіями "На Кожум'яках" (1895) і "Голодному й опеньки – м'ясо" (1887). Оповідачі анекдотів та історій із життя ("коміки", якими цікавився І. Нечуй-Левицький) були попередниками українських артистів К. Соленика та М. Щепкіна, що здобули собі славу в українських нечисленних на той час п'єсах, творах М. Гоголя та О. Шаховського. Як зазначив Д. Чижевський, український театр мав довгу історичну традицію: він походив із інтермедій барокового українсько-церковнослов'янського театру (вертепних драм). Український бароковий театр творився, як і саме бароко, мало не два століття – ХVІІ і ХVІІІ, даючи можливість спостерігати процес, що має свої початки, розвиток і закріплення характерних тенденцій. Далі з'явилися п'єси І. Котляревського та В. Гоголя [5, с. 49]. І. Нечуй-Левицький у власних драматичних творах звернувся до теми київського міщанства, його моральної й етологічної сторони, що реалістично відобразив через міщанську комедію "На Кожум'яках" і комедію-водевіль "Голодному й опеньки – м'ясо".

П'єса І. Нечуя-Левицького "На Кожум'яках" згодом творчо перероблена М. Старицьким й отримала відомішу назву – "За двома зайцями". Ця переробка набула більшої сценічності та досі живе в українському національному театрі. Дія п'єси "На Кожум'яках" відбувається у відомій історичній місцині Києва – Кожум'яки. Це поселення ремісників-кожум'як і гончарів, цехи яких існували там із часів давньої Русі аж до початку ХІХ ст. У творі згадані такі київські місцевості, як: Поділ, Кожум'яки, Глибочиця, Хрещатик, Липки, Старий Київ, Печерськ, гора Щекавіка, Кисилівка і Старогородська, річка Либідь, як от: "По обидва боки сцени гори: Кисилівка і Старогородська" [1, с. 45].

Місцевості Києва у комедіях І. Нечуя-Левицького є засобами історичного, реалістичного й побутового змальовання міського ландшафту. Письменник часто конкретизує місце дії в п'єсі, що є важливим елементом занурення у світ описуваних подій глядачем або читачем, особливо обізнаним із розташуванням тих чи інших місцин Києва: Кожум'яки, Глибочиця, Поділ, Липки тощо.

© Радченко Ксенія, 2023

П'єси І. Нечуя-Левицького "На Кожум'яках" і "Голодному й опеньки – м'ясо" містять реалістичні деталізовані характеристики типів київських міщан, торговців і дрібних чиновників, їхніх звичаїв, етики, моралі та психології. Персонажі "київських" комедій І. Нечуя-Левицького мають достатню пиху, честолюбства та знають собі ціну. Дослідник В. Погребенник слушно зауважив, що "кожум'яцька простота як вияв української національної стихії імпує автору на відміну від новомодної панської поведінки 'цилюрників' і скороспілих пансіонерок (Євфросина Рябко) із їхньою зросійщеною мовою" [4, с. 219].

Бінарність позиції народної та міщанської моралі відображено у творі "На Кожум'яках" зокрема в діалозі Гострохвостого з київською торговкою яблуками Горпиною. Горпина впевнено відповідає на закиди пройди Гострохвостого, який сватався до її доньки Оленки перед заручинами з багатю Оленчиною двоюрідною сестрою Євфросиною:

*Горпина:* Він думає, як убрався у рукавички та в шляпу, то вже має право знущатись над нами, бідними! То це ті великорозумні, що говорять по-писаному? Ти думаєш, що я така дурна, як Рябко, як Євфросина! Я за свою дочку готова очі видерти, готова тут галасу наробити на всю улицю! ...*Гострохвостий:* Мене та ляяти публічно! Наробити такого скандалу на цілий Київ! Мені, Свиридові Івановичу Гострохвостому, наговорити такого чортovinня? Брешеш, стара! Вона з ума зійшла! Візьміть її та одвезіть в Кирилівське і заперіть трьома замками. ...*Горпина:* Мене одвезти в Кирилівське? Мене, Горпину Корніївну Сквичиху, чесну хазяйку й матір, одвезти в Кирилівське й заперти трьома замками! Не дідждш, поганій [3, с. 110].

Цирульник Гострохвостий із п'єси "На Кожум'яках" та дрібний чиновник із казенної палати Василь Солонкевич ("Голодному й опеньки – м'ясо") діють майже однаково, удумавши одружитися з багатшими за них міщанками та отримати матеріальний зиск:

*Гострохвостий:* Євфросина, здається, вхопить мене в свої пазури; але ж ті пазури в золоті! А тут доконче треба поправити свої діла, бо лусне цилюрня незабаром. Старого Рябка струсну, то так і посипляться карбованці. Тоді я покидаю свої бритви ік чортовому батькові через голову в Дніпро та й буду купцем. Але ж Оленка, серце моє, любка моя! Коли б хоч глядіти, хоч подивитись! – розмірковує Свирид Гострохвостий [3, с. 99].

За народним звичаєм Горпина дає з'єсти жемню землі Гострохвостому і просить присягнути, що не згубить її Оленки, проте він насміхається з неї: "*Гострохвостий (регочить):* Чи ви, Горпино Корніївно, при своєму умі! Батькові своєму понесіть, нехай покуштує, яка земля на смак" [3, с. 111]. Сам Гострохвостий так думає про себе: "Се надивав лихо кожум'яцьке!" Проте він боїться розголосу, тому міркує так: "Коли б ще яка чортяка не вгляділа та не розбрехала на весь Подол, коли ще сама Сквичиха завтра не розбреше на весь Київ" [3, с. 116].

Пихатий і недалекоглядний Гострохвостий переоцінює себе, унаслідок чого потрапляє в халепу, йому фактично відмовляє Євфросина та Берко з Вольком ведуть його попід руки з двору колишньої нареченої позватися до суду через несплату боргу.

У Києві на Глибочиці відбувається комедійна дія *в одвілю на дві дії* І. Нечуя-Левицького "Голодному й опеньки – м'ясо". Річка Глибочиця дала назву місцевості Києва на Подолі та відома з часів давньої Русі. Вона протікала територією сучасної вулиці Глибочицької, між вулицями Верхній і Нижній Вал. Поблизу Житнього ринку до неї впадав струмок Киянка, що витікав із місцевості Кожум'яки. Наприкінці XVIII ст. старе русло нижньої течії Глибочиці було випрямлено, обваловано задля захисту довколишньої забудови від повені (звідси – назви вулиць

Верхній і Нижній Вал), одержало найменування Канава, Канал або Помийник, оскільки сюди викидалися відходи гончарного, дігтярного і кожум'яцького виробництв [2, с. 1].

Марта Сидорівна Мочульська з п'єси "Голодному й опеньки – м'ясо", міщанка, немолода панна 35 років, яка володіє різницею та хатою, подібно до честолюбного Гострохвостого, що хотів розбагатіти через шлюб з Євфросиною, прагне одружитися із Василем Тихоновичем Солонкевичем, 25 років, дрібним чиновником із казенної палати, щоб стати чиновницею:

*Мочульська:* Невже оце я буду чиновницею? ...Ото, хвалити Бога, дожилась-таки до свого. Тепер про мене заговорить уся Глибочиця. ...Овва! При зачинених дверях буде вінчатись чиновниця. Звелю поодчиняти навстіж усі троє дверей в церкві, ще й цвинтар. Я б коло Лева на майдані повінчалася, якби можна, – честолюбно наголошує Марта [3, с. 149].

Зазначений у п'єсі І. Нечуя-Левицьким пам'ятник леву, розташований на Контрактовій площі Подолу є одним із найдавніших фонтанів Києва (1748–1749), сконструйований І. Григоровичем-Барським у стилі бароко [7, с. 26–28].

Водночас друг Солонкевича, молодий дрібний київський чиновник Петро Іванович Скрипчинський виступає у творі сватом і звідником. Солонкевич кличе Марту заміж і "відбиває" її у Трохима Дармостука, немолодого київського міщанина, щоби не платити міщанці за квартиру та щодня безкоштовно харчуватися:

*Скрипчинський:* Поніс нас чорт у ті канцелярії! Якби ми оце були мужиками, мали б клаптичок землі, мали б воли, мали б хліб. *Солонкевич:* Мали б сіль, мали б кашу... *Скрипчинський:* Мали б сало... *Скрипчинський:* Хіба кидаймо оці голодні віщундири та поженимось на репанних мужичках... А знаєш, бра, що мені в голову прийшло: хочеш, щоб ніколи за квартиру не платити і обід мати дурнісінько? Женись ти з Мартою Сидорівною. *Солонкевич:* Чи ти ба! (Роззявляє рота й витріщає очі). А справді непогано було б, тільки вона гладка, та стара, та погана. А як же з Лесею? Вона обідиться, буде, бідна, плакати. *Скрипчинський:* Е, дурниця! Будуть гроші в кишені, знайдемо десять Лесь ще кращих [3, с. 135].

Трохим Дармостук теж прагнув породнитися з Мочульською через її статки: "Хоч і поганенька на виду моя сусіда, але товстенька та й грошовита. Має різниці. Варто було б удівцеві на старість притулитись до цієї різниці" [3, с. 124].

Мову драматичних творів Київських текстів І. Нечуя-Левицького насичено народними піснями, прислів'ями та мовними зворотами, які свідчать про *літературний фольклоризм* п'єс та українське народне мовлення серед мешканців тодішнього Києва. Прикладом цього є звертання однієї з бублейниць до Горпини у комедії "На Кожум'яках": "Ви, Горпино Корніївно, наше сонце, а ми ваші ясні зорі" [3, с. 118]. "Левицький так само, як і Марко Вовчок, нав'язує свій стиль до стилю народної поезії, – слушно зауважив Д. Чижевський, – найбільше вміння Левицького виявлялося в характеристиці дійових осіб через їхню мову. Мова його справді народна і найбільш жіноча" [6, с. 28–29].

Обидві комедії з київського міського побуту класика української літератури насичені багатьма українськими народними піснями: "Не щербечи, соловеюку", "Дивіться, чоловіки, які в мене черевики", "І лід тріщить, і комар пищить" (комедія "На Кожум'яках"), "Якби мені зранку горілочка чарку", "Прийшов чорний до білої", "У середу родилася", "На городі квітки в'ються" (комедія "Голодному й опеньки – м'ясо") тощо. Вони виступають як своєрідний фон на якому відбувається спілкування дійових осіб в динаміці їхньої поведінки.

Крім того весь текст комедій густо пересипаний народними прислів'ями та приказками. Власне народна приказка: голодному й опеньки – м'ясо, промовлена

Скрипчинським, і стала назвою одного з творів Київських текстів І. Нечуя-Левицького. У п'єсі "На Кожум'яках" вжито народне примовляння, коли Гострохвостий приказує до чарки: "А звідкіль ти? – З Ромна! – А білет є? – Нема. – В тюрму шельму! (Разом вливає чарку в рот). До однієї міщанки: Чого ж ви сидите та не кидаєте в тюрму безбілетних бродяг? *Міщанка*: Я не лихого роду" [3, с. 121]. Народна пісня "Хлопче молодче, який ти ледащо" є характеристикою головного героя комедії "На Кожум'яках" – Свирида Гострохвостого. Прояв народної моралі у водевілі знаходимо і в образах міщанки та швачки з київського магазину мод Фесі та її подружки Лесі, які проживають у флігелі міщанки Марти Мочульської: "Погратись, поскакати можна, та й годі, бо ми не вінчані", – зазначають героїні твору [3, с. 136].

Прізвища дійових осіб також є досить промовистими: Трохим Дармостук, що сватається до міщанки Марти Мочульської й носить їй подарунко, проте вона обирає іншого ("Голодному й опеньки – м'ясо"); Свирид Гострохвостий ("На Кожум'яках"), який подібно до народного вислову "задирати хвоста" дуже пихатий: "Чи можна ж мені, Свиридові Івановичу, любити міщаночку, що з кошом ганяє по городу та кричить: "Сюди яблужок, сюди солодких". Пхе!.. Що мені Кожум'яки? Нащо мені здалися оці кожум'яцькі шевці? Завтра піду на Липки й посватаю разом десять Євфросин" [3, с. 124].

**Висновки.** Отже, у п'єсах Київського тексту І. Нечуя-Левицького "На Кожум'яках", "Голодному й опеньки – м'ясо" у діях, репліках персонажів відтворені грані народної та міщанської моралі киян, особливості етики в міщан, дрібних чиновників та інших представників соціальних верств Києва XIX ст. Із реалістичною повнотою І. Нечуй-Левицький відтворив українські типи київських міщан, які мають забезпечене фінансове становище порівняно з дрібними чиновниками, що так само нехтують приписами моралі та намагаються збагатитися за їхній рахунок чи розплатитися з боргами, як Свирид Гострохвостий.

Як і представники "простого люду", кияни без великих статків і чинів, міщани та дрібні чиновники Києва вживають прості народні вислови, проте честолюбні й виказують власну пиху, наприклад, Марта Мочульська ("Голодному й опеньки – м'ясо"), Свирид Гострохвостий ("На Кожум'яках"), що прагне вийти заміж за зубожілого Петра Скрипчинського, дрібного чиновника з казенної палати, щоби стати "чиновницею". Досліджувані нами

п'єси поєднують тенденцію до соціальної, етнографічної, географічної та моральної предметності із прагненням І. Нечуя-Левицького до реалістичного опису різноманітних сторін життя Києва, зображення народного та міщанського світів у рельєфних і пластичних образах драматургії із висміюванням пихатості, хитрості, честолюбства й зарозумілості деяких представників київського міського соціуму.

#### Список використаних джерел

1. Вулиці Києва. Довідник ; за ред. А. В. Кудрицького. – Київ: "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 1995. – 352 с.
2. Екскурсія "Підземна річка Глибочиця" в місті Київ. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://oktv.ua/ua/ekskursija-pidzemna-richka-glybochycja>
3. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів : у 10 т. / І. С. Нечуй-Левицький. – Київ: Наук. думка, 1968. – Т. 9. – 588 с.
4. Погребенник В. Розвиток національно-державної ідеї у творчій українській літературі з найдавніших часів до наших днів / В. Погребенник // Українська література в системі українознавства. – Київ: НДІУ, – 2004. – С. 218–251.
5. Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму / Д. Чижевський. – Нью-Йорк: УВАН у США, 1956. – 51 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002800>
6. Чижевський Д. Реалізм в українській літературі / Д. Чижевський. – К.: Просвіта, 1999. – С. 17–64. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/chyzh/chy22.htm>
7. Шевченко В. Новий етап у реставраційній практиці України. Контрактова площа в Києві / В. Шевченко // Пам'ятки України: історія та культура. – 1997. – № 1. – С. 26–28. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [https://shron3.chtyvo.org.ua/Pamiatky\\_Ukrainy/1997\\_N01\\_114.pdf?PHPSESSID=dqso234dunicc1v0q09irmqp1](https://shron3.chtyvo.org.ua/Pamiatky_Ukrainy/1997_N01_114.pdf?PHPSESSID=dqso234dunicc1v0q09irmqp1)

#### References

1. Kudrytskyi, A. V. (1995). *Vulytsi Kyyeva. Dovidnyk* [Streets of Kyiv. Handbook]. Kyiv: Ukrainian Encyclopedia. (In Ukr.).
2. *Ekskursiya "Pidzemna richka Hlybochytysya" v misti Kyiv* [Excursion "Underground River Hlybochytysya" in the city of Kyiv]. – URL: <https://oktv.ua/ua/ekskursija-pidzemna-richka-glybochycja> (In Ukr.).
3. Nechuy-Levytskyi, I. S. (1968). *Zibrannya tvoriv: U 10 t.* [Collected works: In 10 volumes]. Kyiv: Naukova dumka. (In Ukr.).
4. Pogrebennyk, V. F. (2004). *Rozvytok natsional'no-derzhavnoyi ideyi u tvorakh ukraïns'koyi literatury z naydavnishykh chasiv do nashykh dniv* [The development of the national-state idea in the works of Ukrainian literature from the earliest times to our days]. Kyiv: NDIU. (In Ukr.).
5. Chyzhevsky, D. I. (1956). *Istoriya ukraïns'koyi literatury: vid pochatkiv do doby realizmu* [History of Ukrainian literature: from the beginning to the age of realism]. New York: UVAN in the USA. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002800> (In Ukr.).
6. Chyzhevsky, D. I. (1999). *Realizm v ukraïns'koyi literaturi* [Realism in Ukrainian literature]. Kyiv. – URL: <http://litopys.org.ua/chyzh/chy22.htm> (In Ukr.).
7. Shevchenko, V. P. (1997). *Novyy etap u restavratsiyniy praktytsi Ukrayiny. Kontraktova ploshcha v Kyievi* [A new stage in the restoration practice of Ukraine. Contract Square in Kyiv]. *Pam'yatky Ukrainy: istoriya ta kul'tura*, 1, p. 26–28. – URL: [https://shron3.chtyvo.org.ua/Pamiatky\\_Ukrainy/1997\\_N01\\_114.pdf?PHPSESSID=dqso234dunicc1v0q09irmqp1](https://shron3.chtyvo.org.ua/Pamiatky_Ukrainy/1997_N01_114.pdf?PHPSESSID=dqso234dunicc1v0q09irmqp1) (In Ukr.).

Надійшла до редколегії 21.04.23

Ksenia Radchenko, PhD Student

ORCID: 0009-0007-5004-2689

e-mail: radche985@gmail.com

Mykhailo Drahomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine

### PECULIARITIES OF THE ETHICAL MORALITY MANIFESTATION BY KYIVANS IN THE 19th CENTURY (BASED ON THE PLAYS "ON THE KOZHUMYAKY" AND "FOR HUNGRY PERSON HONEY MUSHROOMS LIKE MEAT" BY I. NECHUY-LEVYTSKY)

*The article analyzes the binary position of folk and bourgeois morality, the ethical features of the behavior of Kyivan residents in the 19th century, using the example of the dramatic works "On the Kozhumiaky" and "For hungry person honey mushrooms like meat", by classic of Ukrainian literature I. Nechuy-Levytsky. Kyiv city loci in the comedies of I. Nechuy-Levytsky are a means of historical, realistic and everyday depiction of the city landscape. The plays combined tendencies towards objectivity, locality and concreteness - social, ethnographic, geographical (places of Kyiv: Kozhumiaky, Hlybochytysia, Podil, Lypky, etc.) and moral with the author's desire for a realistic description of various aspects of Kyiv life, a depiction of Kyiv urban world in relief-plastic images of drama, ridiculing the arrogance, cunning and ambition of individual representatives of Kyiv society. The article examines the way in which the classic of Ukrainian prose conveyed the atmosphere of the city of Kyiv in the 19th century, showed the customs and ethics of Kyivans through stage means. Thanks to the humorous description of some characters, the author showed moral flaws in the life of the city. With realistic completeness, I. Nechuy-Levytsky recreated the Ukrainian types of Kyiv burghers, who have a secure financial position compared to petty officials, who, in turn, neglect the commandments of morality and try to arrange their lives at the expense of the burghers or pay off their debts, like Svyrid Hostrohovsky. Like the representatives of the "common people" – Kyivans without ranks and large fortunes, the townspeople and petty officials of the city do not shy away from simple folk proverbs, but are ambitious and demonstrate their own pride. We interpret two plays by I. Nechuy-Levytsky, in which, through the actions and lines of the characters, the facets of morality and ethical positions of various representatives of Kyiv city society are reflected: officials, townspeople, and ordinary people in Kyiv. These two dramatic works have not yet been studied in Ukrainian literary studies from the standpoint of describing the life of the city at that time.*

**Keywords:** I. Nechuy-Levytsky's creativity, dramaturgy, literary studies, morality, human social existence, city, urban text, Kyiv, Kyiv text, Kyivans.